

Sport ja vaimne tervis: tippsportlase ja spordiharrastaja perspektiivid

Aave Hannus

Jorgen Matsi

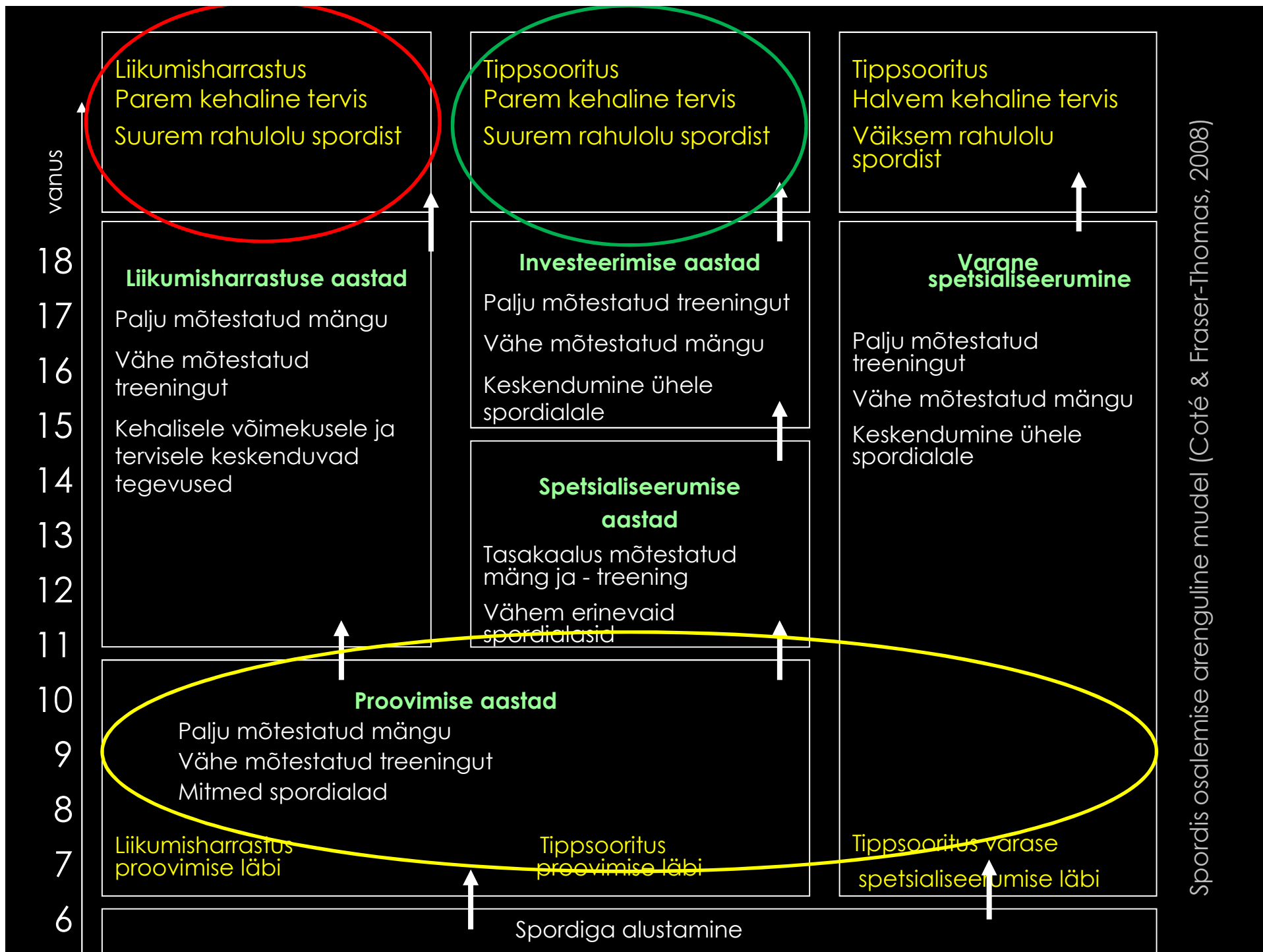
TÜ spordipedagoogika ja treeninguõpetuse instituut

TARTU ÜLIKOOL

Sisukord:

- Spordis osalemise arenguline mudel
- Spordist väljalangemise risk
- Laiskus = madal meelekindlus
- Treeningusõltuvus
- Kui palju on paras?

Spordis osalemise arenguline mudel

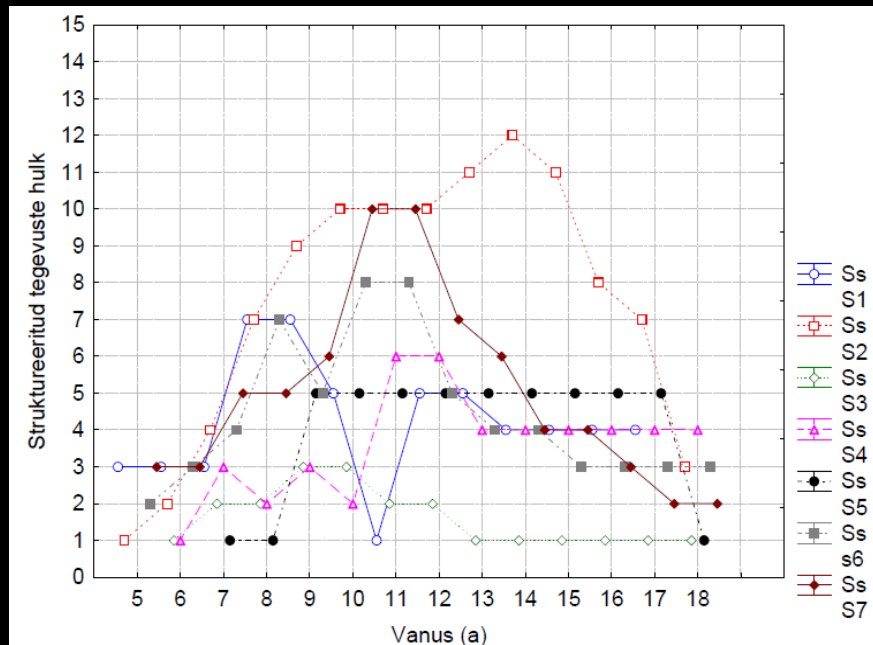
Spordist väljalangemise risk

Laiskus = madal meelekindlus

Treeningu-sõltuvus

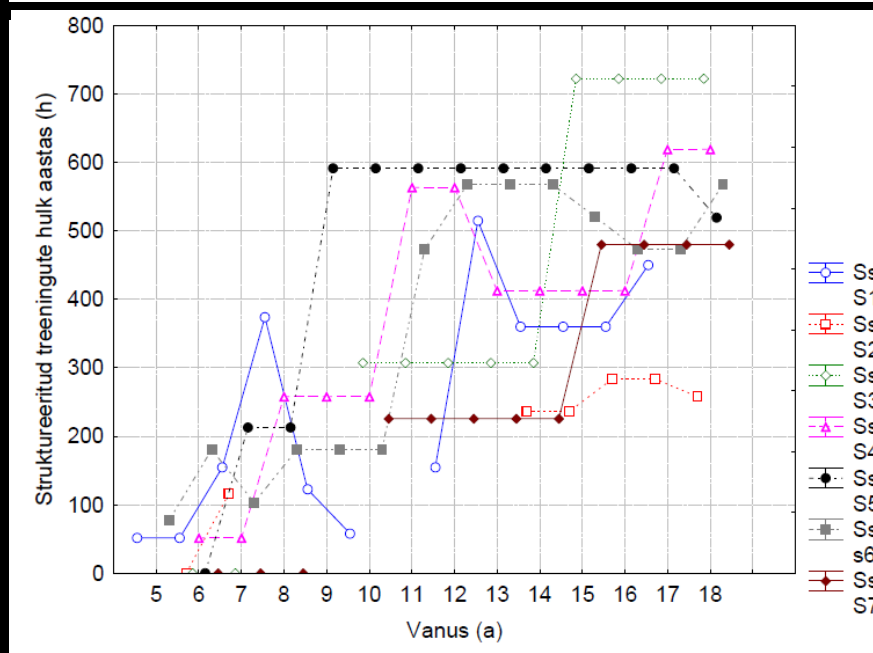
Kui palju on paras?

Johanson, (2011). *Eksponentsuse psühholoogilised determinandid: mõttestatud treening ja mõttestatud mäng eesti eksportsportlaste näitel*. Magistritöö. TÜ kehakultuuriteaduskond

N= 7 (27 – 39 a)
Struktureeritud retrospektiivne meenutamine

Struktureeritud tegevustes osalemise sagedus funktsioonina vanusest

Struktureeritud treeningutel osaletud tundide hulka aastas vanuse lõikes.

Spordis
osalemise
arenguline
mudel

**Spordist
väljalangemise
risk**

Laiskus = madal
meelekindlus

Treeningu-
sõltuvus

Kui palju on
paras?

Utsal (2010). *Motivatsiooniliste aspektide, enesehinnangu ja tajutud eestvedamiskäitumise seosed 7-15 aastastel noorsportlastel*. Magistritöö. TÜ kehakultuuriteaduskond

Rattas (2012). *Enesehinnangu ja meisterlikkuse eesmärkide roll noorsportlaste spordist väljalangemisel*. Longituuduuring. Magistritöö. TÜ kehakultuuriteaduskond

2007-2008

$N = 257$ (7-13 a)

2012 jätku-uuring:

$n = 85$ sama spordialaga samas spordiklubis

$n = 71$ ei tegele teadaolevalt Tartu linnas spordiga

$n = 88$ last tegelevad muu spordialaga;

$n = 11$ last tegeleb mõne muu huvitegevusega

2 kohta andmed puudusid.

Järgnevad seisukohad tulenevad samas spordiklubis jätkajate ja teadaolevalt väljalangejate 2007/08 aasta uuringuandmete ja jätkajate puhul ka 2012. aasta kordusuuringu tulemustest.

Edu määratlus

Meisterlikkus

Individuaalne areng
Individuaalsed standardid

Sooritus

Inimestevaheline võrdlus
Normatiivsed standardid

Edu valentsus

Lähenemine Hoidumine

“Ma tahan kergejõustiku trennis
õppida nii palju kui võimalik”

vs

“Ma mõtlen sageli, et äkki ma
ei suuda kõike selgeks saada,
mida kergejõustiku trennis õpetatakse”

Lähenemine Hoidumine

“Kergejõustiku trennis on minu
eesmärgiks sooritada asju
teistest paremini”

vs

“Mind paneb kergejõustiku
trennis tööle hirm, et mul ei tule
välja”

Spordis
osalemise
arenguline
mudel

**Spordist
väljalangemise
risk**

Laiskus = madal
meelekindlus

Treeningu-
sõltuvus

Kui palju on
paras?

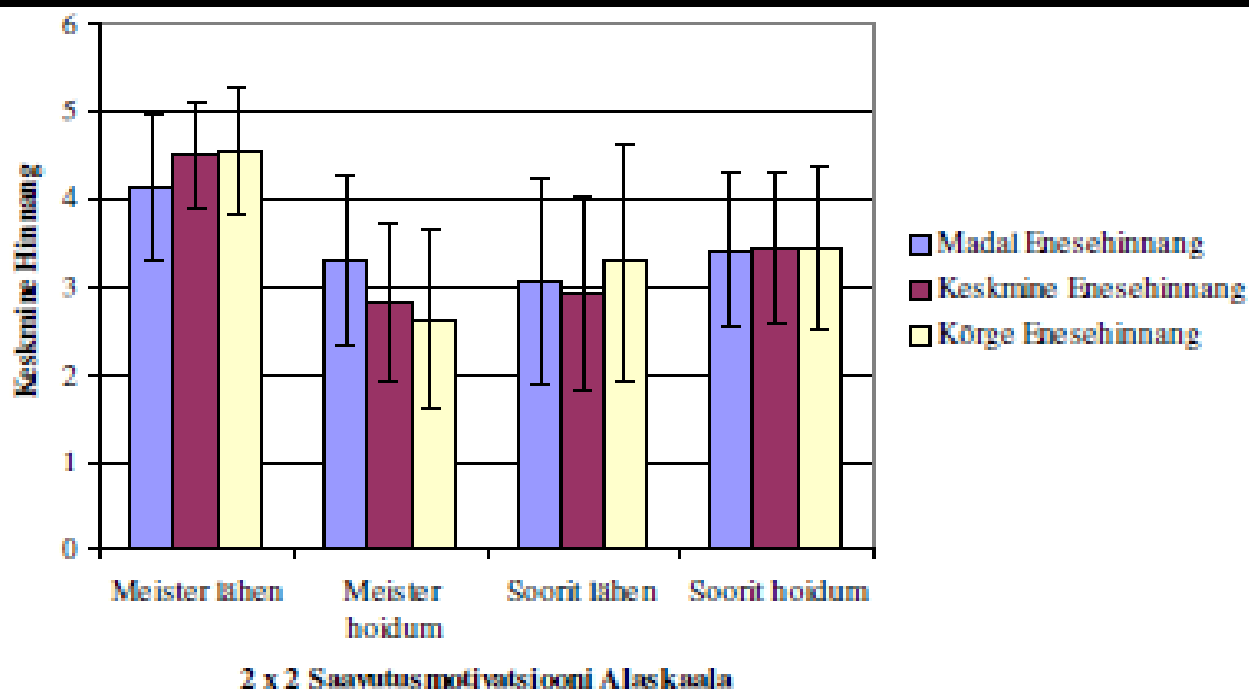
Spordis
osalemise
arenguline
mudel

**Spordist
väljalangemise
risk**

Laiskus = madal
meelekindlus

Treeningu-
sõltuvus

Kui palju on
paras?

Joonis 1. 2 x 2 Saavutusmotivatsioon funktsioonina enesehinnangust. Vaatlusalused jagati enesehinnangu alusel kolme gruppi. Joonisel on esitatud 2 x 2 Saavutusmotivatsiooni Küsimustiku alaskaalade keskmised skoorid ja standardhälbed.

Madala enesehinnanguga 7-10-aastased lapsed on madalama meisterlikkusele lähenemise motivatsiooniga, spordile pühendumisega, kogevad treeningul vähem naudingut ja kogevad enam autokraatlikku käitumist võrreldes kõrge enesehinnanguga eakaaslastega.

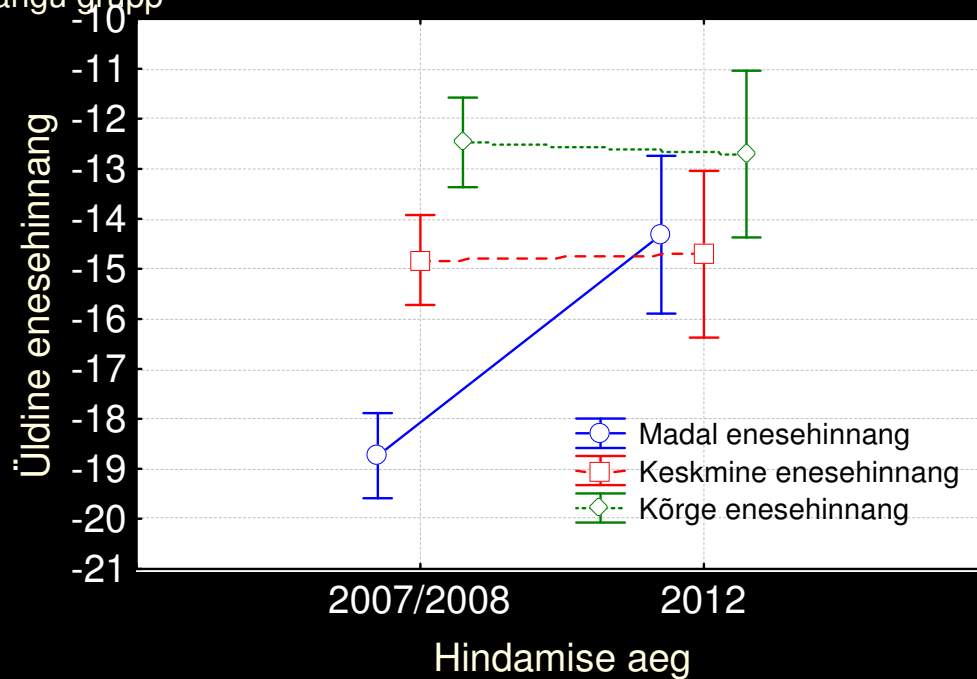
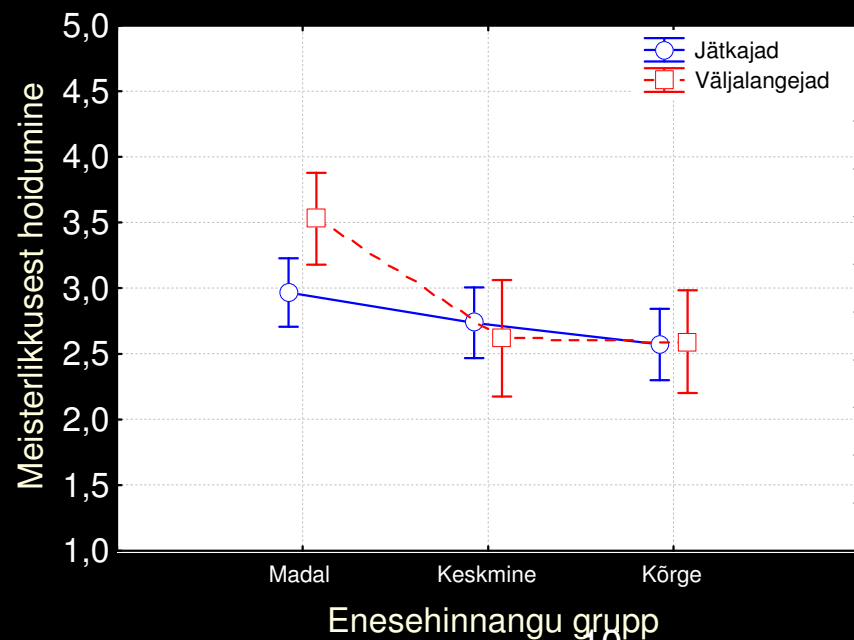
Spordis
osalemise
arenguline
mudel

Spordist väljalangemise risk

Laiskus = madal
meelekindlus

Treeningu-
sõltuvus

Kui palju on
paras?

Spordis
osalemise
arenguline
mudel

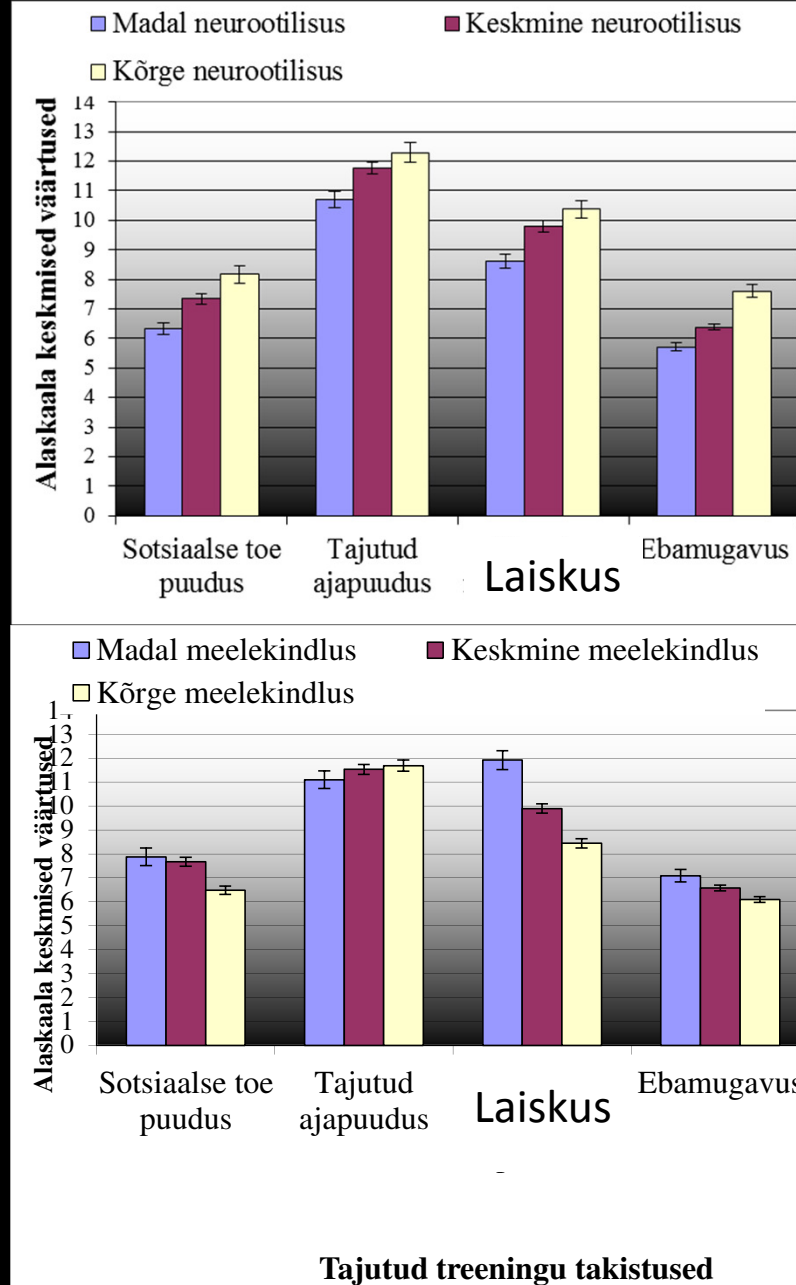
Spordist
väljalangemise
risk

**Laiskus = madal
meelekindlus**

Treeningu-
sõltuvus

Kui palju on
paras?

Matsi (2010). Eesti 18-50 aastaste naiste enese raporteeritud vaba aja kehalise aktiivsuse motivatsioon ja takistused. Magistritöö. TÜ psühholoogia instituut.

N= 957♀ (18 – 50 a)
Isiksus
Harjutusmotivatsioon

Tajutud treeningu
takistuste sõltuvus
neurootilisusest e
seadumusest kogeda
negatiivseid emotsioone
 $F(8, 1854) = 11,767, p < .0001$.

Tajutud treeningu
takistuste sõltuvus
meelekindlusest e
seadumusest enese
soovide ja impulsside
kontrolliks: $F(8, 1854) = 11,767, p < .0001$.

Hannus(2012). Preliminary evidence for relations between motivation and beliefs related to exercise dependence. *Acta Kin Tartuensis*, 18, 68-83.

Spordis
osalemise
arenguline
mudel

Spordist
väljalangemise
risk

Laiskus = madal
meelekindlus

**Treeningu-
sõltuvus**

Kui palju on
paras?

Liikumisharrastus

Motiivid: nauding ja
kehaline võimekus

Riskiv liikumisharrastus

Motiivid: meeleolu,
enesetunde
parandamine

Probleemne liikumisharrastus

Motiivid:
ärajäämanähtude
leevendamine

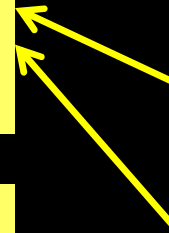
Treeningusõltuvus

Motiivid: tolerantsusega
toimetulek;
kontrollitunde puudumine

N= 85 (18 – 34 a)
2x2 motivatsiooni
skaala;
Treeningu-
uskumuste skaala

Meisterlikkusele
lähenemine

Sooritusele
lähenemine

Kim et al(2012). Relationship between physical activity and general mental health.
Preventive Medicine, 55, 458-463.

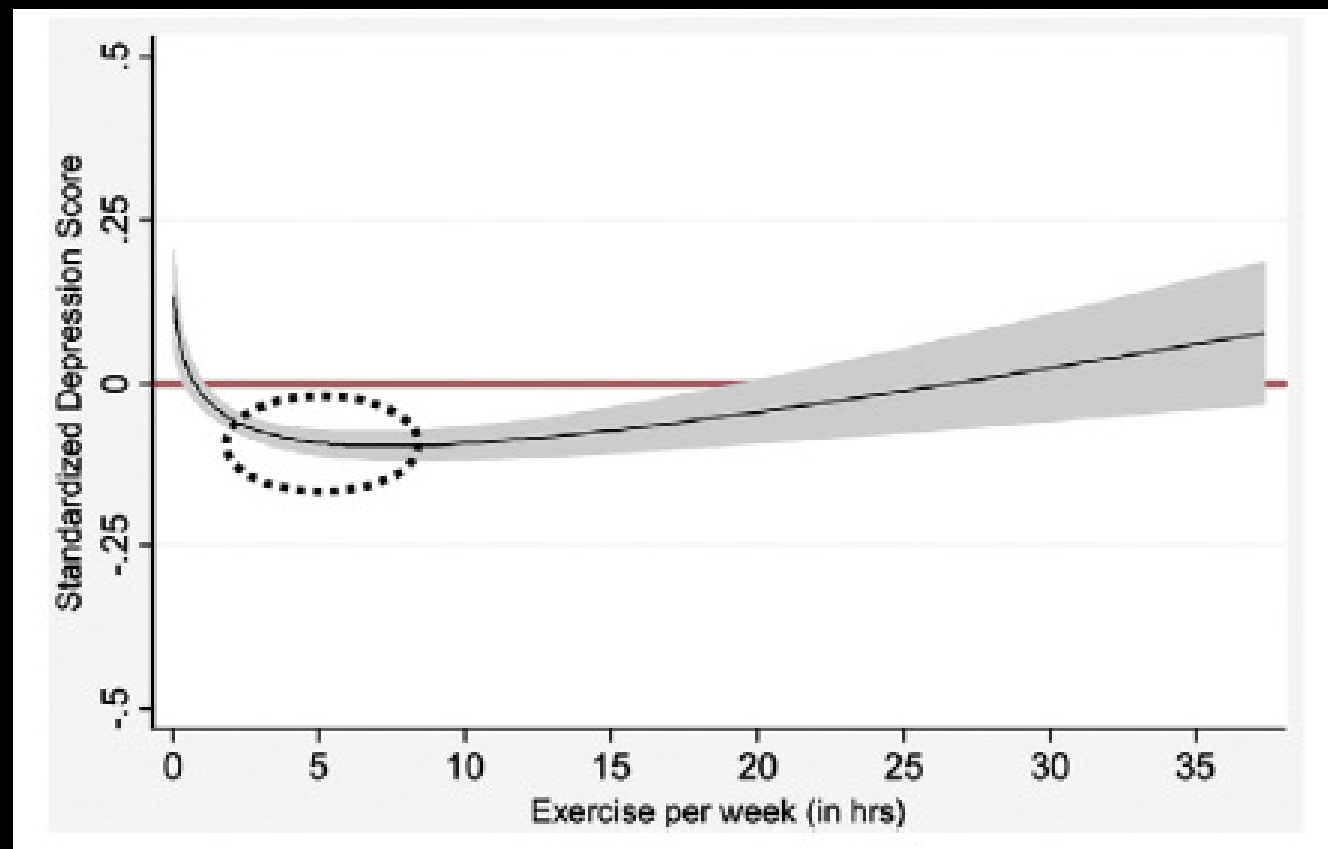
Spordis
osalemise
arenguline
mudel

Spordist
väljalangemise
risk

Laiskus = madal
meelekindlus

Treeningu-
sõltuvus

**Kui palju on
paras?**

Üldine vaimne tervis sõltuvalt nädala kehalise aktiivsuse
hulgast (h).

